

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2—.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva
štev. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1 K 50 — vin. za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama uje so proste poštnine.

Ob mrtvaškem odru kralja Petra I. — Osvoboditelja.

Dne 16. t. n. ob 17. uri 30. minut je ministrski predsednik Pašić raz balkona kaljevske vile obvestil narod, da je umrl prvi kralj velike svobodne jugoslovanske države, nje vrhovni ustanovitelj in osvoboditelj prej se podjarmljenega dela jugoslovanskega naroda, Srbov, Hrvatov in Slovencev, kralj Peter I. Kraljevo smrt je naznanil s historičnimi besedami: »Kralj je mrtev — živel kralj!«

Ne zprosno sega smrt v vrste onih, ki so prešli za svobodo jugoslovanskega naroda preko Kalvarije naše svobode, preko albanskih gora; drug za drugim mrlo, ker je izčrpal njih telesne moči nadčloveški napor, s katerim so vodili izmučeni srbski narod preko albanskih gora, da nadaljuje izven svoje domovine boj za osvoboditev vsega jugoslovanskega naroda — boj za našo osvoboditev iz suženjstva!

In sedaj nam v svobodi umirajo naši najboljši možje! Oni odhajajo za tisoči junakov, ki so darovali svoje življenje na žrtvenik naše svobode. Tudi kralj Peter je odšel za tisoči svojih junakov, ki so obležali v albanskih gorah in na bojnih poljanah v boju za našo svobodo.

Kralj Peter je umrl, a on bo živel večno v zgodovini jugoslovanskega naroda!

S svojimi deli in s svojo zgodovino se visoko dviga nad kralji drugih narodov in držav. Izšel je iz jedra svojega naroda in živel je vse življenje le za svoj narod: boj za svobodo naroda je zgodovina njegovega življenja!

Kralj Peter I. se je rodil 29. junija 1844 v Beogradu kot tretji otrok tedanjega srbskega kneza Aleksandra Karagjorgjeviča in Perside rojene Nenadoviće. Ljudsko šolo je obiskoval v Beogradu; kot štirinajstletnega mladeniča ga je poslal oče v Ženevo, kjer je do leta 1861. nadaljeval svoje študije. Iz Ženeve je odšel v Francijo, kjer je stopil v znano napoleonsko vojaško akademijo St. Cyr, katero je končal l. 1864. ter vstopil kot častnik v francosko armado. Živel je v Parizu, kjer se je posvetil političnim in ekonomskim vedam. Učitelja sta mu bila madžarski emigrant in narodni ekonom Daniel Irany ter Čeh Podhorsky.

Ko je leta 1870. izbruhnila francosko-pruska vojna, je stopil princ Petar kot oficir v tujsko legijo, ki je tvorila sestavni del 15. francoske armije. Že v prvih bojih se je mladi srbski princ odlikoval s svojo hrabrostjo, ter bil kmalu poklican v generalni štab ter dodeljen 18. vojnemu zboru pod poveljstvom generala Bourbacyja. V borbah na Loiri se je princ Peter odlikoval tako, da je bil med prvimi oficirji odlikovan z legijo časti.

Po končani vojni je princ Peter izstopil iz francoske vojske in odšel v Švico, kjer se je posvetil nadaljnjim študijam.

V domovini so se v tem času razmere popolnoma spremenile. Njegov oče knez Aleksander se je moral odpovedati srbskemu prestolu v korist Obrenoviće, ki so pregnali Karagjorgjeviće iz Srbije. Petar je kakor izgnanec živel v Švici, ali tudi tja je došel obupen glas bosanske in hercegovinske raje, ki se je dvignila proti Turkom. Knez Petar ni premišljal niti trenutka; naskrivaj je odšel v bosansko kraljino in v Orlovcu na svoje stroške zbral veliko četo vstašev in se postavil pod imenom Petar Mrkonjić na čelo borilcev za svobodo potlačenega naroda (1875.).

Po večletnem četovanju je odšel princ Peter najprej na Dunaj, od tam pa v Pariz, kjer je zopet nadaljeval svoje študije. Po kratkem bivanju v južni Franciji se je preselil na Cetinje. Tu se je poročil leta 1883. s kneginjo Zorko, hčerko bivšega črnogorskega kralja Nikite, ki mu je rodila pet otrok: kneginjo Jeleno, vdovo bivšega ruskega velikega kneza Jovana Konstantinovića, kraljiča Gjorgja (27. avgusta 1887) in kralja Aleksandra (4. decembra 1888). Druga dva otroka (Milena in Andrija) sta umrla v zgodnji mladosti. Kratek je bil zakon kneza Petra. Kajti že leta 1890. umrla mu je žena Zorka. Princ Peter se je preselil v Švico, kjer je živel kot skromen zasebnik.

Razmere v domovini so se polagoma vedno bolj slabšale. Srbski narod je končno uvidel, kam ga vodi politika Obrenoviće, ki so se po svojih zadnjih predstavnikih, kralju Milanu in Aleksandru, udinjali v avstrijsko službo, in v tragični majski noči 1903. začela se je nova zgodovina srbske države. Ves narod je obrnil oči v kneza Petra in mu ponudil

krono. Dne 2. junija 1903. leta je narodna skupščina izbrala princa Petra kraljem Srbije. Novoizvoljeni kralj je takoj zapustil Ženevo in odpotoval v svojo domovino.

Po 45. letih izgnanstva je stopil kralj Peter 11. junija 1903 na srbska tla. Pri sprejemu je rekel: »Kar je začel ded, to bo končal vnuk!«

Komaj so se uredile razmere v zemlji, že je začel kralj Peter izvajati življenjsko nalogo, ki si jo je stavil: borbo za osvobojenje.

Dne 5. oktobra 1912 je napovedal kralj Peter vojno Turčiji. Pod vodstvom viteškega prestolonaslednika Aleksandra je v osmih dneh bila razbita na Kumanovem turška vojska. Po petindvajsetih dneh je razvila srbska vojska svoj pobedonosni prapor do zmagah v Macedoniji, Stari Srbiji in Albaniji, na obalah sinjega Jadrana v Draču, Lešu in Ivanu Medovanskem! Ko je nebratska Bolgarska — nahuiskana po Avstriji in Nemčiji — zahrbtno napadla svoje zaveznike, je srbska vojska v krvavi bitki na Bregalnici zopet dokazala, da je nepremagljiva v borbi za svobodo!

Po sklenjenem bucareškem miru je bila končana prva epoha v delu kralja-osvoboditelja. Vsled silno oslabelega zdravja je izročil kralj Peter v juliju 1914. leta vladarske posle regentu - sinu in prestolonasledniku Aleksandru, sam pa je odšel v kopališče v Vranje.

Ali dolgo ta njegov odmor ni trajal! Na Vidov dan 1914. je padel v Sarajevu avstrijski prestolonaslednik Franc Ferdinand, zakleti sovražnik našega naroda! In malo dni potem, napovedala je Avstrija vojno izmučeni Srbiji.

Vojna sreča se je obračala. Srbska vojska se je morala umakniti premoči, mislilo se je na popoln umik in kralj Peter je v najhujši situaciji izdal na svoje vojake proglas v katerem jih odvezuje dane prisege, sam pa hoče s svojima sinovima ostati do zadnjega zdiha na bojišču....

Ta klic je dal srbski vojski moči, da je občutno porazila mnogokrat nadštevilnega sovražnika.

Toda prišli so najhujši časi za Srbijo, prognanstvo naroda z lastne zemlje, umik čez albansko gorovje. In v tem, najhujšem trenutku se je izkazal kralj Peter pravega kralja svojega naroda, odklanjal je vsako udobnost in delil trpljenje s svojo vojsko in narodom in korakal čez albanske gore, da bi narod poguma in notranje sile v velikem boju za svobodo.

Leta 1918. se je izpolnil kralju Petru najvišji ideal: njegova vztrajna borba je osvobodila ves narod Srbov, Hrvatov in Slovencev iz jarma turčevanja, ustvarila je ob Jadranskem morju veliko jugoslovansko državo in kralj Peter je vkorakal iz prognanstva v povečano osvobodeno domovino kot kralj kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

In z globokim spoštovanjem je imenoval ves narod ime kralja Petra I. — Osvoboditelja.

Pod njegovim žezlom se je pričelo nadaljno delo za notranjo konsolidacijo države ter delo za osvobojenje jugoslovanskega naroda na kulturnem in gospodarskem polju.

Izšlo je nebroj zakonov z njegovim podpisom; a največje delo, ki je bilo izvršeno na podlagi dela naših državnikov in odposlancev naroda, je vidovdanska ustava kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki mu stoji ob mrtvaškem odru kot temeljni kamen njegovega dela za našo državo, na katerem bo stala trdna in močna kulturna in gospodarska jugoslovanska država.

Tudi šolstvo in učiteljski stan se približuje po dolgoletnih borbah v preteklosti v svobodni državi svojim idealom, ki jih bo demokratična nova domovina uveljavila s šolskim zakonom; a še pod vladjo kralja Petra je učiteljski stan dosegel svoja stanovska prava, da danes živi svoboden med svobodnimi.

Velikemu kralju, ki je z brezprimerno ljubeznijo ljubil ves narod, oddolžimo se destojno s tem, da se zberemo vsi okoli njegovega prestola, na katerega je sedaj stopil njegov sin, vzgojen v idejah svojega roditelja in utrjen v velikem boju za osvobojenje kot njegov prvi boritelj in vrhovni komandant naše hrabre vojske.

Večna slava Petru, kralju - osvoboditelju!

Kralj Peter o prosveti in šoli.

V Švici in Franciji je videl knez Peter, da je prosveta, omika duha in oika telesa najuspešnejše orožje v miru in na vojni. Zato je posvečal kot kralj največjo pažnjo povzdigi šolstva in učiteljstva. Pri vsaki priliki je pokazal, da smatra dobro in vestno učiteljstvo za glavni steber države. Rad se je razgovarjal z učitelji ter pokazal da ima izredno mnogo praktičnega smisla za dobro narodno šolo. V razgovoru s članom Učiteljskog Uduženja v Beogradu je kralj Peter označil šolo »temeljem, na katerem stoji državna zgradba«. Njegovo mnenje pa je bilo, da šola nima samo naloge, učiti otroke osnovnih nauk, nego da mora šola širiti tudi v široke narodne sloje moralo, značajnost, domoljubje in prosveto, a še posebej telesni razvoj in utrjevanje v telesni odpornosti. »Brez telesnega zdravja ne velja nič niti moralna, niti umstvena omika«, je dejal. »Zato je vezbanje telesa za gimnastiko vrlo koristno za šolo. Telovadba je zelo važen predmet in nad vse priljubljen pri Švedih. Gimnastika rodi pri tem narodu take rezultate, da se jim mora čuditi vsak človek. Vsi Švedi brez razlike spola so zdravi, čili, jedri v licu, polni v obrazih in zato lep narod, da ga je milina gledati. To so uspehi gimnastike po šolah in med narodom. A kaj vidimo pri našem narodu v tem oziru?«

Taki moderni nazori kralja Petra so kajpada močno vplivali na razvoj telovadbe med Srbi in ko se je osnovala Jugoslavija, sta kralj Peter in njegov sin Aleksander takoj pokazala, da jima je Sokolstvo najvažnejše, najljubše. Sokolstvo goji moralo, prosveto in zdravje, disciplino, značaj in narodni ponos ter je zato po želji kraljevi državi res v vsakem pogledu najkoristnejše.

Gojitev telovadbe in uspehi telesnega utrjevanja so se pokazali nad vse blagodejni za Srbijo takoj v prvi balkanski vojni in uprav silajno v svetovni vojni leta 1914—1918. Srbijanski vojak je bil priznan najboljši na svetu, a njegova telesna odpornost naravnost čudovita. Kralja Petra vojniki niso bili le najbolje disciplinirani, moralni in hrabri, nego so vzdrževali narore, muke in pomanjkanje, skratka: trpljenje, ki bi bilo uničilo do poslednjega moža vsakršno drugo armado. Napoleon bi z armado srbijansko ne bil doživel ruske katastrofe in tudi kralj Peter je izšel iz neklenskih težkoč končno zmagozslaven, ker je pravočasno mislil na svoj narod tako, kakor je mislil Tyrš na češkega in slovaškega.

Ideje Tyršove so imele v kralju Petru samostojnega zagovornika in gorečega glasnika ter imajo iskrenega prijatelja tudi v našem bodočem kralju — regentu Aleksandru. To svoje prijateljstvo je Aleksander jasno pokazal po vsem in tudi v ljubljani.

Zato pa se naše Sokolstvo lahko ponosno zaveđa, da deluje že dolga desetletja ne le v duhu Tyrševem, nego tudi v duhu kralja Petra in regenta Aleksandra, orvega in drugega vladarja Jugoslavije.

»Slov. Narod«.

FR. BRINAR:

K poglavju o tovarištvu.

Veličastna je stavba našega Uduženja in vez, ki spaja to stavbo, da je trdna in silna, da imponuje našim prijateljem in neprijateljem, je duh tovarištva, ki vlada v njej. Dokler je v nas pravo tovarištvo, smo nepremagljivi: s trenutkom pa, ko začne pojemati duh tovarištva, bo začelo pokati v naši trdni stavbi. Tovarištvo druži, netovarištvo razdružuje. Netovarištvo je rodilo Slomškovo zvezo. Ob prevratu so prišli, trezni srbski tovariši ter so nam zaklicali, da naj razderemo podežolske stanovske zveze, na podlagi okrajnih učiteljskih društev pa da naj osnujemo skupno centralno uduženje. Zaveza je slušala glas tovarišev ter je likvidirala. Zakaj ni Slomškova zveza tega storila? Drugi oziri so bili močnejši nego tovariški.

Ni ga stanu, ki bi bil bolj raztresen po deželi nego je učiteljski. Vsled tega je nujno potrebno, da iščemo medsebojnega stika. Brez pogostega, ožjega, medsebojnega in osebnega občevanja ni tovarištva. Ni pa primernejšega skupnega shajališča za nas, nego so učiteljska društva zborovanja. Naša organizacija ni samo bojna falanga za doseg naših moralnih in materialnih koristi, ne, v njej se mora gojiti tudi duh tovarištva, drugače ta falanga odreče. Učiteljsko društvo bodi vzgajališče tovarištva! Dru-

stva, v katerih se ne goji tovarištva, zapadejo mrtvili.

Naše Uduženje je sezidano na učiteljskih društvih. Kdor ni član svojega pristojnega društva, ne more biti član Uduženja. To stališče je edino pravilno. S tega stališča moramo tudi motriti izročitev meščanskošolskega učiteljstva iz okrajnih učiteljskih društev. Zapustili ste nas ter ste se strnili v lastno društvo, v katerem se pa zaradi krajevne raztresenosti morete shajati le po odsekih. Vse bi vam lahko in rade volje priznali: lastni predel v glasilu, poseben odsek v Ljubljani in v Beogradu, samo v društvih naj bi bili ostali. Umevno je vaše ogorčenje radi krutih zapostavljanj, ki so se vam pripetila. Če so na višjem in najvišjem mestu ponovno na meščansko šolo kratkoma pozabili, je res malo preveč. Naravno je, da ste se zganili, a žal, pri tem ste pa kaznovali naša okrajna društva, ki so na vašem zapostavljenju čisto nedolžna. Iz naših vrst ste se izkristalizirali, cvet učiteljstva ste, poklicani ste, da bi nas vodili. A vi nas zapuščate? S tem zadaste hudo rano naši organizaciji.

Toda govoriti mi je o tovarištvu. Poidimo vase! Mogoče pa pogrešate v društvih tiste spajajoče tovariške vezi, o kateri govorim. Po društvenih poročilih, v katerih se naj zrcali barometer tovarištva, sodeč moram konstatirati, da se je v nekaterih društvih začelo novo živahno gibanje. Temu nasproti se mi pa zdi, da je pa v nekaterih društvih, posebno v onih z mnogotevilnim članstvom, začelo pojemati nekdanje nepriljeno tovariško razmerje. Neprijeten duh oficialnosti se vtihotaplja v naše vrste. Zbiramo se kakor bi prihajali h kakemu koncertu ali v gledališče, ne pa na tovariški sestanek. Kje je tisto veselo pozdravljanje in stiskanje rok? Tiho povpraševanje na uho, čigava je ona, kdo je oni, mesto da bi se drug drugemu približal in se z njim seznanil. Kdo še danes odjavi svoj izstop iz društva v slučaju preselitve? Blagajnik mora stikati za njim zaradi začelne plačilne obveznosti. Kje so časi, ko smo odhajajočim tovarišem prirejali prigrizne poslovnice? O pripadnikih našega stanu, ki stoje izven organizacije, ne besede. Sami si dajejo s tem primerom kvalifikacijo. Pa članstvo! Ali se ti res ne zdi vredno da bi se na prijazno vabilo k zborovanju ne opravičil, če se ga ne moreš vdeležiti? In naši sestanki po oficialnem delu zborovanja, kje so? Ali se nimamo ničesar pomeniti? Kako leni so bili nekdanji taki sestanki! Koliko okrepčila, koliko prijetnih utisov sme nekdanji nositi s tovariških sestankov na svoje samotne domove! Marsikaj mi je še na srcu, pa bodi dovolj! Govoril sem o tovarištvu. Stara pesem, ki pa je tako lena, da naj ne bo nikoli izpeta.

V organizaciji je moč, a le tedaj, ako ista sloni na tovarištvu.

A. FAKIN:

Še o kvalifikaciji, nameščenju in izvenšolskem delovanju.*

V svojem članku »K besedi o nastavitvah« v 25. številki »Učit. Tov.« sem zavzel stališče, da naj bi se pri v službi vestnem in točnem ter moralno živčnem učiteljstvu upoštevala pri nastavitvah v prvi vrsti službena starost, a pri ostalem učiteljstvu na kvalifikacija in potem šele drugo. — Iz tega je razvidno, da ne omarjavam kvalifikacije, sem celo še njen omočnejši pristaša, a ne individualne in krajevne, marveč splošno enotne. Sedanja službena ocena, ki obsega že šest točk: 1. zmožnost, 2. metoda, 3. marljivost, točnost in vestnost, 4. uporabnost, 5. vedenje, 6. opornost in ki naj bi po mnenju nekaterih dobila še par novih točk, je dila-kopska in se bliža navadnemu šolskemu spričevalu. — Učiteljske mora skrbeti, da se strokovna in splošna ter metodična naobrazba v učitelju združi in mu preide v dušo. Ako je sedaj tak učitelj marljiv, vesten in točen v svoji službi, ni brez zmožnosti in metode in tudi se ne bo njegova uporabnost s službenimi leti gotovo stopnjuje. Učitelj ne bodi metodično vklejen, temveč svoboden v okviru splošnih metodičnih načel. Zato naj bi obsegala službena kvalifikacija učitelja le marljivost, vestnost in točnost, občevanje in vspeh: a to naj se ne ocenjuje s petimi, marveč le s tremi redovi.

Dobi se nadzornik, ki ne pozna slabšega kvalifikacijskega reda od »izvrstno«, a drugi pa ne boljšega od »hvalevredno« itd. Tako je lahko dober učitelj v enem

* Z današnjim člankom smatramo polemiko med tov. Fakinom in tov. Potočnikom za končano. Opom. ured.

kraju slabše kvalificiran od slabjšega v drugem okraju. Tudi je brezdvomno, da bi učitelj, ki služi na z učili dobro preskrbljeni šoli lahko boljše, gotovejše in vspešnejše nastopal, nego učitelj na šoli brez vsakih učil. Isto se dogaja z učiteljem v dovolj veliki, zračni in svetli sobi itd. Na ta način sta lahko še celo v lastnem okraju dva enako zmožna učitelja različno kvalificirana. Tudi učni material na deželi, mestu in trgu se razlikuje. Iz tega je pač jasno, da pri nameščenju ne sme službena kvalifikacija igrati absolutno prvo ulogo in je v takih slučajih (pri takem učiteljstvu) vsekakor boljše v prvi vrsti upoštevati službeno starost.

Teorizirati o kvalifikaciji je jako lepo in priznati moram, da se mi izvajanja tovariša Potočnika v njegovem članku v številki 29. »Učit. Tov.« prav dopadejo; a žalibog v praksi ni vse tako.

V svojem članku nisem smotrenega izvenšolskega delovanja samo nagradil — kot pravi tovariš Potočnik v 29. številki »Učit. Tov.« — s frazo »hvalevredno«, temveč sem je učiteljstvu tudi »toplo priporočal«. Trdim, da učitelj, ki se ne zaveda, da je učitelj naroda — ni pravi učitelj. Vendar pravi učitelj ne bo iskal za izvenšolsko delovanje priznanja in nagrade v kvalifikaciji — in delo onega učitelja, ki dela izven šole le zaradi kvalifikacije, je zelo dvomljivega uspeha. Poznam tovariša, ki se past voliti v vsa mogoča društva in korporacije, zgubi z neplodnimi sejami teh društev velikanskega dragocenega časa, ki bi se sicer dal v prosoh šoli plodonosno izkoristiti. Zato naj ne povabimo učiteljstva na izvenšolsko delovanje s kvalifikacijo, ker s tem bomo šoli več škodovali nego koristili. Tudi ne vem, kako bi klerikalni nadzornik klasificiral izvenšolsko delo učitelja pri Sokolih — pri Orlih in — narobe.

Po mojem mnenju bodi učitelj na svojem mestu v prvi vrsti v šoli; pridobi otroke — ima kmalu tudi njihove starše. Zato se mora vsak učitelj vsak dan za vsako uro na pouk dobro in temeljito pripraviti, zasledovati znanstvene revije in najnovejše knjige, popravljati pismene vaje in naloge itd. — Prosti čas, ki ostane učitelju po vsem tem delu na razpolago, mora — ako hoče biti učitelj naroda — posvetiti širši narodni prosveti: a to le zaradi naroda samega, a ne zaradi kvalifikacije.*

* Ker so vprašanja kvalifikacije, nameščenja in delovanja izven šole važna, bi bilo dobro, da bi ta vprašanja okrajna društva obravnavala in svoje sklepe predložila poverjenstvu UJU.

BOŽO RAČIČ:

Razstava otroških ročnih del.

V Zagrebu priredijo od 10. marca do 10. aprila 1922, pod pokroviteljstvom prosvetnega ministra g. Svetozara Pribičevića razstavo otroških ročnih del. To vest prinašajo listi. Potrebno se nam zdi opozoriti že zdaj vse tovariše in tovarišice na važnost te razstave in važnost udeležbe od strani naše dece s svojimi ročnimi izdelki.

Za otroške ročne izdelke se zanimajo n. pr. v Angliji najvišji znanstveni krogi. Lani so priredili v Londonu razstavo ročnih izdelkov, za katero sem namenil 109 predmetov.

Na otroške izdelke polagajo vso važnost in skušajo zainteresovati za nje v prvi vrsti starše in vzgojitelje.

Na videz popolnoma preprosti izdelki imajo svoj dalekosežni pomen. V njih se skriva večkrat samonikel umetniški talent, ki pa ne dobi vsled nezadostne izobrazbe in vsled spon tesnega vaškega obzora potrebnega razmaha. Navadno kažejo potem taki ljudje precejšnjo ročnost v izdelovanju in popravljanju raznega domačega orodja ali pa se povzpnejo kvečjemu do primitivnega diletanta. Na deželi imamo večkrat priliko opazovati take samonikle talente, ki prekašajo s svojimi risbami in drugimi izdelki svoje součence. Le škoda, da nimajo navadno ti reveži sredstev, da bi se izobrazili in tako potonejo v vsakdanjosti. Avstrijska vlada ni imela smisla, da bi bila podpirala take ljudi. Danes pa nam jamči že sama oseba prosvetnega ministra, da se bodo dobila sredstva za nadaljno izobrazbo umetnikov-samoukov. Prepričani smo, da se bode na ta način razvil marsikak naiven pastirček-rezbar v resnega umetnika.

Iz otroških izdelkov gleda individualnost učenčeva in obenem narodni karakter. Zato je treba skrbno paziti, da ne vplivamo na delavca, kaiti sicer preti nevarnost, da se pokvari bistvo. Strokovniško oko pa tudi takoj opazi tujo po-

moč in s tem pade vrednost predmeta in razstavljalec. Učitelj naj daje kvečjemu pobudo za ustvarjanje in oskrbi mogoče material, ki ga na naj da učenca na izbiro.

Marsikdo bo v zadregi zaradi izdelkov, ker ne ve kaj naj bi nabiral. Poznate li kaka otroška dela, ki ste jih videli že dostikrat, pa ste šli popolnoma ravnodušni mimo njih. Mala Micika je vzela doma ob materini nenavzočnosti iglo s koncem, nekaj krp in velike škarje. S tem »alatom« sede na hišni prag, ali pa se stisne v kotiček pri vrtni ograji ter začne svoj posel. Sosedova Katica jo glazi in že je pri njej. Začne se razgovor, začne krojiti in šivati. Kmalu je narejen predpasnik, kmalu so gotovi rokavci. Sedaj je treba še punčke ali lutke. Tudi ta je v kratkem času izgotovljena in nosijo jo na krst, pestuajo, milujejo in rajajo ž njo. Konec vsemu naredi materin klic. Drugič najdemo po dežju na cesti cel kup kuharic. Eina mesi »testo«, druga je že gotova s kolačem, tretja pa jemlje ravno iz peči. Za Božič je mnogo posla okoli hišnega kta, kjer se postavljajo jaslice. Iz raznih pestrh odrezkov izdelujejo naše male bruno cvetie in hite postavljati v kotu pri peči svoj Božič. Nemiren otroški duh je poln umetniške sile — ustvarja kar naprej dan za dnem. Dečkom je pa rdeči pipec verni tovariš na naši, kjer mu kratki čas in ga včasih tako zamoti, da gre živinče v škodo. Prvo, za kar rabi pastirju pipec je za rezanje šib in palic, s kojimi naganjajo živino. Spomnimo se, ko je šibje moževno, je doba za pisanje palic. Takrat najdeš pri vsakem grmu odrezke in obrezke ter razpokane cevke — neuspehe piščalke. Po gozdu pa vidimo obeljene mlade kostanje. Iz lubja so si naredili pastirji kozole, kamor so nabrali rdečih jagod.

Poletje zvabi deco k vodi. Cele delavnice nastajajo ob studencih in potočkih. Mlini se vrste z različnimi kolesi in »kovači« nabijajo po starih kosah ali steklovini. Gradijo se splavi in ladje, ki odnašajo razne tovore v obljubljeno Ameriko. Na lapornatih in glinastih bregovih nastajajo ateljeji, kjer se neumorno dela. Lonci, kozice in druga posoda se suši na žgočem solncu. Delajo se razne človeške in živalske figure ter gradijo hiše, cerkve in gradovi.

Ob času trgatve poskušajo delati stiskalnice in tolkače. Pridelki se spravljajo, kleti in shrambe se polnijo. Iz korenin in pese delajo živino, ki jo zapirajo v nleve. Kako? Debeli konec korenja nareji obrnjen in podprt z dvema klinčkoma da — pitano prase, ki ne more zaradi debelosti več hoditi. Le še sedi, oprto na prednji nogi. Na enak način delajo tudi estalo domačo živino. Zimski čas prinese v hišo domačo obrt. Stari popravljajo razno orodje in delajo nove stvari: Pletajo koše, košare, sejače, tobolce (oslovničke), kosišče itd. Mali posnemajo ali pa im bujna fantazijska pomore do novih del. Mali umetniki skrivajo pod zapečkom arme, dele vozov preslice, vretena, kolovrate, načke itd. Vse to se dela krado-ma, ker jih vedno preganja — metla. Navadno se znajdejo vsi taki »umotvorci« na smetišču, ali pa postanejo žrtev vse uničujočega plamena. Škoda! Vendar pa so tudi podjetni »možje« vmes, ki skrbijo tudi za vnovčenje svojih izdelkov. Za komad kruha ali pest orehov dobi odjemalec marsikaj. Posebno vredne stvari pa gre-do celo za denar.

Sedanji akademski slikar Klemenčič m. gotovo ne zameri, če povem tu nekaj iz njegovih mladih dni. Ljudsko šolo je obiskoval v Boštanju ob Savi in je kazal velik talent v risanju — posebno spreten pa je bil v rezbarstvu. Narisal nam je nebroj svetnikov, angelov in Kristov. Delal je lične tabernaklje in monštrance. Še danes lahko najdemo v nekaterih hišah razpeta, ki jih je napravil Grofov Francelj kot učenec ponavljalne šole. Vsi smo ga občudovali — oboževali. Imel je k sreči priliko, da se je izobrazil in postal naš slikar. Enako je bilo s pokojnim Šteticem, ki je na izrezljali čuda Marijinih solih. Še enega smo imeli tam doli, ki je stal pod Šteficevim vplivom: Tomažinov Jože. Postal je skromen podobar in se preselil že pred več leti v Ameriko. Tovariš Jurko na Razboru nam je nekoč kazal lepe stvarice pastirja-samouka. Preskrbel mu je moistra in čez nekaj let mu je poslal kot hvaležen spomin več lepih del.

Vidimo torej, da nam nudi že šolska deca marsikaj zanimivega in da se pokažejo že v ljudski šoli ne redko lepi talenti. Že iz tega stališča je treba vse pozornosti risarskemu pouku, kamor uvedemo tudi modeliranje.

Opazovanje otroških izdelkov nam odkrije marsikaj. Prvo je otroški nagon ustvarjanja, drugo pa individualnost učenčeva, ki je včasih različna od njegove vnanosti ali obnašanja, včasih pa se krije v njemu s temperamentom otroka.

Navadno so bili na šolah, kjer sem služboval, dečki boljši risarji od deklic. Tu v Adlešičih je pa narobe. Dečki so nerodni in neotesani kot stari Graničarji, dečim je pri deklicah zelo razvit čut za lepoto. Tu se že ženske vsa poezija jugoslovenske mehke ženske duše. Pri nekaterih deklicah je razvit čut za simetrijo, harmonijo barv, druge zopet krasno razjede in izpolnijo postor, zopet nekatere imajo izborni talent za komponiranje ornamentov. Vsaka risba pa ima nekaj svojega — kopiranja ne pozna. To je znak precejšnje produktivne umetniške sile. Iz vsake risbe na diha individualnost otrokova. Zadnjič je ogledoval te risbe profesor Janko Lavrin, naš rojak, ki je nastavljen kot redni profesor na vseučilišču v Nottinghamu na Angleškem. Ta gospod je naravnost frapantno pogodil značaj risarjev.

Takole po šolskih predalih, po učiteljskih mislicah, najdemo vedno razna konfiscirana »Corpora delicta«. Poglejte jih in videli bode, da so to razni otroški izdelki! Tem bo treba dodati še nekaj novih in pokorajiti deca, da bodo še kaj naredila. Potem bomo lahko razpolagali s tisoči najrazličnejših del za slovenski del naše domovine.

Prej ali slej na mislimo tudi na šolske muzeje, kjer bomo hranili taka dela. Premišljam sem, da bode to zanimalo starše, še bolj pa otroke, ko bodo odrasli in bojo kazali svoja dela svoji deci: »Glejte, tako smo delali mi, ko smo hodili v šolo.« Vedno večje je naše delo in to v šoli, naši dobri prijatelji nas pa pita o lenuh!

Pokažimo tudi na razstavi v Zagrebu, da je to grda obdolžitev!

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

I. Skupščina UJU poverjeništvu Ljubljana dne 3. in 4. septembra t. l. v Rogoški Slatini.

Delegati.

XVIII. CERKNIŠKO — LOŠKO UČITELJSKO DRUŠTVO:

55. Punčuh Leopold — Gor. Logatec. 56. Remžgar Irma — Cerknica. — Namestnik: 47. Stravs Karol — Dol. Logatec. 48. Modic Marica — Cerknica.

XIX. UČIT. DRUŠTVO ZA MEZIŠKO DOLINO: 57. Doberšek Drago — Prevalje. — Namestnik: 49. Feinig Ivo — Mežica.

XX. NOVOMEŠKO UČIT. DRUŠTVO:

58. Matko Davorin — Novo mesto. 59. Ekel Gizela — Novo mesto. 60. Jeraj Valenja — Žužemberk. — Namestnik: 50. Clasic Marija — Novo mesto. 51. Franke Marija — Dobnič. 52. Ropas Ervina — Žužemberk.

XXI. UČIT. DRUŠTVO ZA PREKMURJE:

61. Požegar Avg. — Gederovci. 62. Sadar Mirko — Sp. Lendava. 63. Franjek Marija — D. Bistrica. — Namestnik: 53. Cepuder Leo — Milinci. 54. Klaus Marija — Turnišče.

XXII. RADOVLJSKO UČIT. DRUŠTVO:

64. Baebler Leopold — Bled. 65. Schiffner Egidij — Jesenice. — Namestnik: 55. Drol Katarina — Zasip. — 56. Korošec Milica — N.

XXIII. SLOVENJGRAŠKO UČIT. DRUŠTVO:

66. Purkhart Josip — Št. Ilj pri Mislinji. — Namestnik: 57. Grum — Stanonik Frančiška — Sv. Florijan v Doliču.

XXIV. MARENBERŠKO UČIT. DRUŠTVO:

67. Womer Ivan — Muta. 68. Golob Josip — Vuzenica. — Namestnik: 58. Robič Ivan — Vuhred. 59. Pirce Maks — Marenberg.

XXV. UČIT. DRUŠTVO ZA MARIBOR IN BILJNJO OKOLICO:

69. Hren Anton — Studenci. 70. Kožuh Lojzka — Maribor. 71. Tomažič Janko — Maribor. Namestnik: 60. Tušak Rado — Krčevina. 61. Tomažič Marija — Maribor.

Vsa ona društva, ki še niso prijavila delegatov, nujno prosimo, da store to čimprej! Samostojne predloge in nasvete je treba prijaviti pri poverjeništvu vsaj tri dni pred skupščino, sicer ne pridejo v razpravo.

Poverjeništvu Ljubljana.

Društvo v Mariboru.

+ Slovenjgraško učiteljsko društvo bo zborovalo dne 18. avgusta 1921 ob 9. uri dopoldan v Slovenjgradcu s sledečim dnevnim redom:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Ev. dopisi.
3. Risane v ljudski šoli. — Predava gospod profesor Gvajc iz Maribora.
4. Slučajnosti.
5. Obilni udeležbi vabi odbor.

+ Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj je zborovalo dne 4. avgusta t. l. v Mariboru ob 10. uri v mali dvorani Narodnega doma pri povoljni udeležbi. Počastil je naš zborovanje g. vseučiliški profesor dr. Karel Ozvald, ki je na

pozdrav tov. predsednika Albina Spreitza odzdravil z uvaževalnimi besedami o tesni združitvi vseh vzgojnih faktorjev od ljudskošolskega učitelja do vseučiliškega profesorja. Nato častita tov. predsednik v imenu društva na poroki tov. blagajničarke Minke Punčuh z g. urednikom Reharmem, želeč novoporočenemu paru nebroj let neskaljene sreče.

Tov. Knaflič stavi pred prehodom na dnevni red nujni predlog, da se takoj izvoli deputacija za sprejem g. kraljevega namestnika Iv. Hribarja, ki počasti dne 5. avgusta Maribor. V deputacijo učitelstva za mariborski šolski okraj so enoglasno izvoljeni tovariši Knaflič Radoslav, Pučelik Friderik in tov. Marija Godec. Nadalje graja predsednik z ostrimi besedami tistega »pomilovanja vrednega« tovariša ali tovarišico, ki preda izvajanja društvenikov k raznim vprašanjem v neokusni obliki takoj izvestnim čačnikom. — I. točko dnevnega reda tvorijo stalnovske zadeve. Sporoča se odgovor predsednika nakupovalne zadruge državnih nameščencev glede modalitet pristopa naših članov k tej zadruzi. K drugi točki dnevnega reda govori tov. Iv. Robnik o rokotvornem pouku. Predavanje je tov. Robnik mojstrsko zasnoval. Dokazoval je upravičenost rokotvornega pouka v ljudski šoli, prikazal vzajemno delovanje duše s telesom, orisal smoter rokotvornega pouka in podal je tudi delovne stopnje za ta pouk. Razkazoval je tudi nekaj krasnih izdelkov učenec. Predsednik se predavatelju iskreno zahvali, želeč, da isti objavi krasni referat v »Popotniku«. — Z odobravanjem sprejeto. — Preide se k predlogom. Predsednik prosi zborovalce, da precizirajo stališče, ki naj ga zavzema naša delegacija pri pokrajinski skupščini v Rogoški Slatini glede sprejema društva meščanskošolskega učitelstva v UJU. Debatu o tem je bila obširna. V njo so posegli tov. Knaflič, Mar. Godec in Lasbacher.

Sklepno se sklene, da se puste delegaciji proste roke. Nadalje se ostro graja hujškanje izvestnih listov proti našemu stanu. K tej zadevi so govorili tov. Škerjanc, Knaflič, Zemljčič in Robnik. Končno se naroča predsedniku, da tozadejno potrebno ukrene. Tov. Šijanec stavi nekaj umestnih predlogov, ki se po sprejetju odposljejo poverjen. UJU. — Tov. Zemljčič govori še o vročinskih počitnicah.

Sklepno želi predsednik vsem tovarišem in tovarišicam vesel odhiti v počitnicah in zaključiti lepo uspešno zborovanje.

J. R., tajnik.

+ Društvo upokojenega učitelstva v Sloveniji vabi nove člane — bodisi podporni ali prave — pod svoje okrilje. Društvo ima nad 130 članov, šteje pa med člani zelo malo podpornih in ravno teh nujno potrebuje za svoj obstoj. Hvalevredno je, da se spominjajo našega društva celo nekateri učitelji iz Prekmurja. Tov. A. Pavčič nam je n. posljal 52 K podpore, drugi tovariši po 20 K. Med svojimi dobrotniki nahajamo tudi neko hranilnico, ki se našega društva spomni večkrat z zneski po 20 K. Tovariši in tovarišice, pristopajte k društvu! Pomislite vendar, da izplača društvo za vsak smrtni slučaj preostalim podporo v znesku od 400 do 500 K! Društvom pošljemo pravila in položnice — ravnotako posameznikom, da vplačajo svoje zneske pri bližnji pošti. Vse pošiljate je nasloviti na naslov: Društvo upok. učitelstva v Ljubljani, kongresni trg 15. — M. B.

Iz Jugoslavije.

Iz XVIII. seje višjega šolskega sveta.

V četrtek in petek dne 11. in 12. avgusta t. l. se je vršila seja višjega šolskega sveta. Predsednik gosp. dr. Stan. Beuk je otvoril sejo ob 8. uri ter ugotovil sklepčnost. Za overgovatelja zapisnika je imenoval podpredsednika višjega šolskega sveta gosp. ravnatelja Jakoba Dimnika in sanitetnega referenta gosp. dr. Maierja. Zapisnik zadnje seje se je odobril. Nato je predstavil gosp. predsednik novega višjega šolskega nadzornika za srednje šole gosp. Jos. Westra in gosp. prof. Mravljaka, ki je kot namestnik zastopnika srednješolskega učitelstva prisostvoval seji. Došel je samostojen predlog gosp. Plavšaka, ki predlaga, da se reasumira sklep višjega šolskega sveta glede učne obveznosti šolskih voditeljev. Gosp. predsednik je pripomnil, da bo o tem predlogu poročal višji šolski nadzornik gosp. Gangl. Pred prehodom na dnevni red je poročal višji šolski nadzornik gosp. dr. Poljanec o tekočih zadevah in uredbah, ki so se izvršile predsedstvenim potom od zadnje seje. Glede učnega jezika pri telovadbi na nemških šolah se je ukrenilo, da ostane pri telovadbi tudi odslej nemški učni jezik, a povelja naj bodo slovenska. Dalje je poročal, da se vršita sedaj 2 telovadska tečaja v Ljubljani za učitelje, v Mariboru za učiteljice. Dalje je pripomnil, da se vrše po raznih večjih, posebno industrijskih krajih priprave za snovanje meščanskih šol. Nato je prešel na dnevni red. Na srednjih šolah je v veljavi naredba, da dobivajo starši naloge, ki jih nišeio njih otroci za slab red, v pogled in podpis. Poročevalec je predlagal, da

se ukine ta naredba, ker daje učencem priliko da donarejajo podpise. Po daljši debati je večina odklonila ta predlog. Potem so se izvršila imenovanja strokovnega učitelstva na meščanskih šolah: za stalnega strokovnega učitelja za I. skupino na I. deški meščanski šoli v Ljubljani je bil imenovan Albin Zavrl, za II. skupino na II. meščanski šoli v Ljubljani Ivan Kunc, za III. skupino na isti šoli Pavel Medič, na I. dekliški meščanski šoli v Ljubljani za I. skupino Ivanka Kalinova, za II. skupino Marija Miklavc-Jansa, na II. dekl. mešč. šoli v Ljubljani za II. skupino Angela Krakarijeva, za III. skupino Marija Novakova, 3 službe na meščanski šoli v Ljutomeru, za katere ni bilo nobene prošilce, se vnovič razpiše. Dalje se je sklenilo, da se otvori s prihodnjim šolskim letom 1921/1922. na II. dekliški meščanski šoli v Ljubljani IV. nastavni razred. Na podlagi poročila istega poročevalca so se sestavila sledeča tropredloga: za ravnateljsko mesto na državnem ženskem učiteljskem v Mariboru in za oddajo stalne službe za zgodovino na državni realni gimnaziji v Ptuj.

Poročila višjega šolskega nadzornika gosp. Jos. Westra. Najprej je poročal o uspehu letošnjih zrelostnih izpitov na ljubljanskem državnem moškem in ženskem učiteljskem. Uspehi so ugodni na ženskem, manj ugodni na moškem oddelku. Potem so se sestavili sledeči tropredlogi: za oddajo ravnateljskih mest na državni realni gimnaziji v Ljubljani, državni realni gimnaziji v Novem mestu in državnem ženskem učiteljskem v Ljubljani, za oddajo stalnega učnega mesta za slovenščino in nemščino na državnem ženskem učiteljskem v Ljubljani in za zgodovino in zemljepis na istem zavodu. Mesto stalnega učitelja za klasično filologijo kod glavni in slovenščino kot stranski predmet na državni gimnaziji v Kranju se vnovič razpiše. Dva učenca in ena učenka na državni realni gimnaziji v Ljubljani in en učenec na državni gimnaziji v Kranju se krajevo izključijo.

Poročila višjega šolskega nadzornika gosp. Fr. Gabrščka. Najprej je poročal o tekočih zadevah. Gosp. poročevalec je tožil, da se prošnje za bolezenske dopuste, posebno prošnje učiteljic, še vedno množe. Potem je poročal o nadzorstvu nekaterih šol. O nadzorstvenem poročilu osnovne šole na Bregu pri Ptuj se je vnela daljša debata. Ob koncu razprave je izšel iz plenuma predlog, da se Albin Wankmüller, nadučitelj na Bregu, pri Ptuj upokoji. Dokler ministrstvo prosvete ne odobri tega sklepa, se podeli Wankmüllerju dopust. Dalje je sledilo poročilo o nadzorstvanju osnovne šole pri Sv. Miklavžu pri Ormožu, kjer učiteljsvo izvršno deluje. Gosp. nadzornik je nasvetoval, da se izreče učiteljsvu priznanje. Enako ugodno se glasi poročilo o nadzorstvanju osnovne šole pri Sv. Mariji pri Rimskih toplicah — učiteljsvu se izreče priznanje. Nadzoroval je tudi deško in dekliško osnovno šolo v Ptuj; voditelju in voditeljici se izreče priznanje. Tudi v Gotovljah in Laškem so dobri učni uspehi. Nato so se sestavili tropredlogi o imenovanju okrajnih šolskih nadzornikov na bivšem Štajerskem za vse šolske okraje in za meščanske šole v Sloveniji, in sicer za šolske okraje: Brežice-Kozje-Sevnica, Celje-Vransko, Laško-Gornji Grad s sedežem v Celju, Koprivica-Smarje-Rogatec, Ljutomer - Gornja Radgona, Maribor mesto-Slov. Bistrica-Sv. Lenart, Maribor okolica, Ptuj-Ormož, Slov. Gradec-Šoštanj-Marnberg, Prevalje, Prekmurje za šolski okraj Murška Soba in za šolski okraj Dol. Lendava. Za vse meščanske šole v Sloveniji se imenuje en sam nadzornik; tudi za to mesto se je sestavil tropredlog. Stalna oddaja učiteljskih mest na bivšem Štajerskem se je postavila z dnevnega reda. Prošnji krainega šolskega sveta in nekaterih prebivalcev v Ločah pri Poljčanah, da bi se razveljavilo imenovanje Edvarda Praprotnika za nadučitelja, sta se zavrnili; nadučitelj Ferdo Bobič in njegova soproga se ob oddaji učiteljskih mest premetsta v Maribor. Učiteljica Gma Kotnik-Dhi v Remniku se je premetstila v Št. Andraž nad Polzelo. Dovolila se je začasna namestitev učiteljicam Jorki Trstenjakovi, Mariji Čutkovi in Mariji Kvačevi na isti šoli z očetom ozir. materjo Ivani Glinškovi, učiteljici pri Sv. Križu pri Rogatcu se je dovolila premetstitev v Rogoško Slatino, ako prosi za to. Polletne oprostite šolskega obiska se ukinejo. Izvolil se je odsek štirih članov, ki naj proučuje vraščanje o preskrbi šol s cenejšimi učili in samoučili in na prihodnji seji o tem poroča in stavi primerne predloge. O točki »možitev učite-

ljic« se je vnela živahna debata. Čule so se hude pritožbe in ostre obsodbe, da nekatere učiteljice s svojimi možitvami ne delajo časti učiteljskemu stanu in spodbujajo njegov ugled. Višji šolski svet sicer ne more in ne sme zabranjevati možitve učiteljic, sklenil pa je, da se odslej pri oddaji služb ne bo oziral na omožene učiteljice, da bi dobile službo v kraju, kjer službuje njen mož. Učiteljskim organizacijam se priporoča, naj delajo na to, da ne bodo posamezne učiteljice z lahkomišelnimi možitvami škodovalle ugledu učiteljskega stanu.

Poročila višjega šolskega nadzornika gosp. Engl. Gangla. Najprej je poročal o tekočih zadevah. Pridelitev nekaterih učnih oseb na druge šole se je odobrila. Učitelja Ivan Stažer in Ivan Podubsky sta se iz službenih ozirov premetstila iz Kočevja prvi v Loški potok, drugi v Sodražico. Zato sta bili dve učiteljski mesti v Kočevju prazni, kjer ostaneta v šolskem letu 1921/22 Alojzij Peterlin in Angela Peterlin. Pozneje si morata preskrbeti učni mesti drugod. Učitelj Rajko Mežan se je iz službenih ozirov premetstil v Verdreg. Te premetstive so se odobrile. Nato je obširno in jako zanimivo poročal o šolskih razmerah v Prekmurju. Ob koncu temeljitega svojega poročila je priporočal v sprejem te-le predloge:

1. učiteljsvu v Prekmurju naj se izposlujejo draginjske doklade, kakor so jih že imeli;

2. predsedstvo višjega šolskega sveta naj se pooblasti, da izvede potrebne osebne premetstive in premetstive;

3. razširijo naj se nekatere šole v večrazrednice;

4. sistemizira naj se mesto učiteljice za ženska ročna dela v Dol. Lendavi.

Vsi predlogi so bili soglasno sprejeti z dodatnim predlogom, da naj se poročilo izroči pristojni oblasti v podkrepitvi in izvršitev prvega predloga. V nadaljnjem svojem poročilu je nasvetoval gosp. poročevalec, da naj se za ciganski rod v Černelovcih ki ima tam stalno naselbino, za 13 cigancikov, ki so za šolo godni, ustanovi enorazrednica. V to svrhu naj se kupi malo posestvo, ki je tam v bližini napreda; šola naj se ustanovi s prihodnjim šolskim letom. Tudi učitelja za to šolo je gosp. nadzornik že pridobil. Predlog je bil soglasno sprejet. Prošnji nekaterih staršev srbske narodnosti, da bi se za njih otroke ustanovili z novim šolskim letom paralelni razredi na eni ljubljanskih šol, se ne ugodil, sklne pa se, da otrokom srbske narodnosti neznajno slovenščine ni ovira za prestop v višji razred. Nato je sledilo poročilo o Plavšakovem samostojnem predlogu. Višji šolski svet je bil na eni svojih sej sklenil, da se oni šolski voditelji, ki imajo na šoli osem razredov, oproste poučevanja. Gosp. poročevalec predlaga, da se ta sklep spremeni v toliko, da bo v bodoče oproščeni pouka le tisti voditelji, ki jih nasvetuje okrajni šolski svet; vnoštevati je pri tem tudi obrtne in trgovske nadaljevalne šole, ki so pod vodstvom istega šolskega voditelja. Potem pride na vrsto oddaja stalnih učnih mest v Ljubljani. Imenujejo se, na I. mestno deško osnovno šolo: Ferdo Juvanec, Fran Grum, Pavel Plesničar, Ivan Malnarič Ivan Kocijančič in Alojzij Marek. Mesto stalnega suplenta, ki ga je imel Kocijančič, se takoj razpiše; na II. mestno deško osnovno šolo: Andrej Skuli, Mirko Fegic, Rudolf Horvat, Edvard Vohinc, Miroslav Pretnar, Fran Jordan, Milan Vovk in Janko Čepon; na III. mestno deško osnovno šolo: Vinko Gregorič, Anton Seme in Albin Smole; na IV. mestno deško osnovno šolo: Fran Makar, Fran Pavlica; na šišensko deško osnovno šolo: Valentin Mikuž, Ciril Petrovec, Stanko Legat, Ivan Tavčar in Josip Jekel. Za nadučiteljico na I. mestni dekliški osnovni šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani je bila imenovana Hermina Meušarjeva; učiteljske službe pa so dobile: Ivana Pillerjeva, Matilda Blagane-Goriškova, Ema Pečetovala, Mira Puceva; na I. mestni dekliški osnovni šoli: Ljudmila Eriavčeva, Olga Mazičeva in Marija Marokova; na šišenski dekliški osnovni šoli: Marija Pezdričeva, Helena Franketova, Marija Železnik-Jeranova, Amalija Keclieva, Avgusta Dostal-Lundrova, Učiteljske službe so dalje dobili: Josipina Cigoj Sterlekarjeva v Borovnici, Zofija Plesničarjeva na Črnučah, Andrej Tomažič in Franja Mandeljeva pri D. M. v Polju; — 2 službi za moške prošilce naj se tu vnovič razpiše; — za Moste pri Ljubljani so imenovani: Josip Stojković, Rudolf Wagner — 5 služb za moške prošilce naj se vnovič razpiše — Darinka Franketova, Antonija Randlova, Ema Hrovatinova, Likar-Kunaszeva, Dragica

Gamsova in Ana Tomšič - Šiška; za učitelico ženskih ročnih del na tej šoli je imenovana Karolina Zehrerjeva. Učiteljske službe na Vrhniki so dobili: Fran Pavletič, Alojzij Vuk — 3 učiteljske službe za moške prosilce se vnovič razpišejo — Pavla Bužova, Jelica Vuk-Sadarjeva in Marija Pleškova. Dalje so dobili učiteljske službe: Ernestina Schottova v Šmarju pod Ljubljano, Stana Pirčeva v Šmartnem pod Šmarno goro, Angela Soršakova na Igro, Ljudmila Bukovčeva, Gustav Poherai in Josip Gole v Št. Vidu nad Ljubljano — 2 službi za moške prosilce se na tej šoli vnovič razpišejo — Fran Štebrič, Riko Paternost, Ernest Šušteršič in Ivana Premelčeva na Viču — 3 službe za moške prosilce se na tej šoli vnovič razpišejo — Drago Hude, dr. Rožič-Tekavčičeva in Ida Petričeva v Zgornji Šiški.

Poročilo okrajnega glavarja dr. Karfna.

Disciplinarna preiskava proti Gvidonu Srahotniku, nadučitelju pri Sv. Štetanu se ukine; nekemu učitelju se zaradi njegovega ravnanja z učenci izreče posvarilo; učitelj Kolioman Tatrai v Zamošju v Prekmurju se odpusti iz službe, ker ni naš državljan.

Poročilo vlad. tajnika dr. Majena: Na lastno prošnjo se predlagajo v vpokojitev: Marija Kmetova, strok. učiteljica v Trzinu; Marija Lenartova, učiteljica v Črešnjovcu; Liza Založnik-Matkova, učiteljica v Zibiki; Antonija Rotova, nadučiteljica v Konjicah; Anton Farčnik, nadučitelj v Polzeli; Fran Kocbek, nadučitelj v Gornjem Gradu. Slednjič se je sklenilo, da se razširijo sledeče šole: osnovna šola na Dobrovi s pet v šestrazrednico v Preski z dvo v štirirazrednico, v Dobljčah z ene v dvorazrednico, v Škocijanu s tri v štirirazrednico, v Št. Vidu pri Brdu z ene v dvorazrednico, v Suhorju s tri v štirirazrednico in v Litiji s štiri v petrazrednico. Osemrazredna mešana osnovna šola v Brežicah se preustroji v petrazrednico s šestim sklepnim razredom in v mešano meščansko šolo; s prihodnjim šolskim letom se otvori I. razred. S tem je bil dnevni red izbran in gosp. predsednik je zaključil sejo.

Ta dolgotrajna seja, trajala je 20½ ure, je bila zanimiva in poučna v marsičem. Ne spuščamo se v podrobnosti razprav, nočemo pisati kritike sklepov in ukrepov, ki so se storili na tej seji, ugotavljamo le, da je gosp. kanonik Nadrah lahko zadovoljen z uspehom, četudi se nekdo v »Slovencu« bledko pritožuje, da so se prizadale prosilcem-Slomškariem velike krivice. Trdimo, da to ni res. Razven treh so dobili vsi prosilci-Slomškariji službe, za katere so prosili. Število je veliko preveliko in ne stoji v razmerju z njih članstvom. Večina višjega šolskega sveta — če je večina — ni tako disciplinirana in enotna, kakor je bila svoj čas Šušteršič-Lampetova. Ako bi hotela večina uspešno delovati, se bo morala organizirati in solidarno nastopati. V taki razdrapanosti ne sme nastopiti na prihodnji seji.

— »Za edinstvo naše države.« — Pod tem naslovom je g. Franc Silvester, nadučitelj v Bohinjski Bistrici, med drugim tudi napisal v »Slovencu« št. 181: »... eden, ki je zavzemal silno važno zaupniško mesto v bivši avstrijski okupacijski armadi v Srbiji, je zavpil: »Učitelji, ki ne pripozna ustave, ne spada sem...« Pozivamo g. Silvestra, da javno ali pisмено sporoči polno ime tistega, ki je zavzemal to »silno važno zaupniško mesto.« obenem pa tudi naziv in kraj te službe. — Okrajno učiteljsko društvo za radovljiški okraj.

— Iz konjiškega okraja. Konjiško učiteljsko društvo je imelo 6. t. m. prav burno zbiranje v Zrečah. Tov. Kržič je namreč ostro kritikoval nemškutarjenje med učitelstvom samim in v javnosti. Ta povsem opravičena kritika je izzvala mestoma burne prizore in razdvoila navzoče v dva tabora: v one, ki so bili za brezobzirno postopanje napram nemškutarstvu in v one, ki so trdili, da bi se ta kritika vršila lahko vobče — ne pa, da so se navedli imenoma tovariši ozir. tovarišice. — Ako stopiš mački na rep, zacvili — o istinitosti tega pregovora smo se popolnoma prepričali! Zdar pa nekaj besed povsem objektivno. Iz vsega, kar smo čuli, smo se prepričali, da imamo tov. v okraju, ki občujejo v nem. družinah, nemškutarijo bodisi zasebno kakor v javnih lokalih — zahtevajo v trgovinah, gostilnah pri obrtnikih v nemščini, poslušajo mirno nemškutarjenje otrok v šoli, hodijo na nemške zabave in plese i. t. d. Pri

tem se pa ne zavedajo, da delajo s tem sramoto učiteljskega imena, da dokazujejo s tem, da omalovažujejo slov. jezik in simpatizirajo — kakor je poročevalec poudarjal — s protidržavnimi elementi. In zdaj vprašam: ali pri takih razmerah ni javna kritika kakor tudi osebna na mestu? Javno je kritiziral naš okraj že g. poverjenik sam in zaključil z besedami: »nemškutarjenje se mora nehati enkrat za vselej!« Ker so prizadeti ta javen opomin najbrž preslišali, je bila nuja posledica, da se je šlo z imeni na dan in se na ta način prepreči še nadaljnje sramotenje ozir. omalovaževanje našega državnega jezika. — Da je pa bila ta kritika nujno potrebna, da bi bila že preje na mestu in da je edino pravilno da imamo med seboj v evidenci vse osumljene tovariše in tovarišice — to smo pa priznali vsi enoglasno in s tem dokazali, da se zavedamo, da smo grešili in da hočemo popraviti. Učitelstvo v tako nemškutarskih okrajih kakor je ravno konjiški ima mnogo težjo nalogo in delo kakor n. pr. učitelstvo v popolnoma slov. okrajih — kakršni so na agenda le na bivšem Kranjskem. Tam učitelstvo lahko zida — a pri nas mora zrušiti najprej od nem. tov. zgrajeno stavbo, postaviti popolnoma nov temelj in potem bo še le zidalo. Naši mladi tovariši nimajo pojma, kakšne boje je bojevalo starejše učitelstvo v narodnem oziru, kako mu je bilo pri srcu, ako je poslušalo našo deco, ki je popevala »die Wacht am Rhein« in se dičila z nemškimi znaki; ti mladi tovariši ne vedo, da so nemški učitelji kaznovali naše otroke, ako so govorili v šoli med seboj slovenski, da se je nemški učitelj zadel surovo na vsakega, ki ga je slovenski ogovoril, da so to početje nemškega učitelstva podpirala vsa delavstva, a za slov. učiteljem je stal orožnik... Ti mladi tovariši so prišli v svobodno državo in niso videli ene iskrene osvete v očeh starejšega učitelstva, ki je glasno govorila ob vzgajajoči zarij svobode: zdaj bomo delali in vzgajali mi tako kakor so dozdaj nemški tovariši in še drugače!! In zato boli dandanes rana tembolji, ako gleda to učitelstvo na ono, katero je našlo tla takorekoč že posuta s cvetjem — a ne ve tega ceniti in vpoštevati. Nočemo delati nikomur krivico in radi in z veseljem bilesimo, da so tudi med nami mladi tovariši, ki so se pridno oprijeli dela, ki množe dan na dan svoje sokojske vrste in orjejo neustrašeno in marljivo ledino narodne probude. Tem kličemo: vsa čast vam, le tako naprej! V naših rokah je mladina in kakršna mladina, tak narod in taka država! Ne pozabimo nikdar, da je dal Koroško Nem. Avstriji nemški učitelji! Onim pa, ki se čutijo prizadeti po teh vrsticah, rečemo le eno: Pojdi in stori tudi ti tako!

— Učiteljski ferijalni tečaj v Zagrebu. V Zagrebu se je v času od 3.—30. 7. t. l. vršil na višji pedagoški šoli ferijalni tečaj za učitelstvo nižjih pučkih šol in tečaj za učitelstvo višjih pučkih šol. V prvem je bilo okrog 200 učit. oseb, a v slednjem iz vseh treh skupin pa 34. Vsi udeležniki iz Hrvatske, Bosne, Hercegovine, Dalmacije in Srbije so bili popolnoma na državne troške. Iz Slovenije ni bilo v tečaju za li. šole nobenega udeleženca, a v tečaju za višje li. šole pa 4, ki so je dobili na državni železnici polovično vožnjo. V tečajih so bila predavanja iz vseh predmetov od 7. ure zj. do 12. ure in včasih kaka ura še popoldne; sicer pa so bile popoldne ekskurzije po vseh zagrebških muzejih in tovarnah ter po zagrebški okolici.

— Učitelstvo šole v Vučjavasih p. Križovci pri Ljutomeru je sklenilo v domači konferenci na predlog svojega voditelja, da plačuje počenši s 1. avgustom vsak drugi mesec po 10 K (skupaj 30 K) prostovoljnega organizacijskega davka. Posnemanja vreden sklep, ki naj mu slede še druge šole po Sloveniji okrog!

— Šolarska prireditve v Petrovčah. Dne 24. m. m. je tukajšnja šolska mladina pod vodstvom svojega učitelstva priredila v »Društvenem domu« šolarsko predstavo z igrama »Lažniva Milena« in »Teta iz Amerike«, s petjem in deklamacijami. Pestra slika sporeda, sigurni nastop oči naimlajšega deklamatorja »Jugoslovanske zemlje«, »Godčeve balade« in Simon Gregorčičeve »Naš čolnič otmimo«, razni dvogovori, lepo ubrano petje, dovršeno podani igri so navdušili obilo navzoče občinstvo, ki s pohvalnimi živio-klici nikakor ni moglo štediti. Pohvalno je omeniti domače tamburaše, ki so iz prijaznosti, podpirajoč dobri namen te prireditve, brezplačno kaj pridno in dobro udarjali na strune. — Ta dan ni bil samo posvečen

veselju, ampak tudi — kakor je poudarila učenka V. razreda v svojem zahvalnem govoru — skrbi za tiste, ki jih nebo ni oblagodarilo z zemeljskim bogastvom. Razven moralnega, smo dosegli tudi lep gmeten uspeh z raznimi preplačili vrlih dobrotnikov, tako da je šolsko vodstvo naložilo čistih 1375 K za nakup šolskih potrebščin ubogim šolarjem v prihodnjem šolskem letu. Za prireditelje je vrlo uspela prireditve najbogatejše plačilo.

— Loka pri Zid. mostu. Tudi loška mladina je preživela v preteklem šolskem letu poleg šolskega napora in truda lepe, prijetne urice. Majniški izlet v Sevnico, kjer so si ogledali učenci višje stopnje tovarno za kopita, valični mlin, parno žago, usniarno in znamenitosti sevnškega gradu, ki se tako ponosno vzdiguje nad trgovim, jim gotovo ostane v spominu vse živie dni. Saj tu tudi ni manjkalo petja in druge zabave in želodčki so bili zelo zadovoljni. Izlet na Razbor je nudil manjšim učencem nadvse prijeten dan na tem krasnem hribu. Pa to še ni vse! Dne 24. pr. m. se je vršila tu na krasnem Zupančičevem sadnem vrtu prav lepo uspela šolska veselica s sledečim vzporedom: 1. Pohod učencev od šole na veselilni prostor s petjem koračnic »Skoz vas« in »Lepa naša domovina«. 2. Proste vaje s petjem in živie slike. 3. Petje štiri- in triglasnih pesmi. 4. »Zaprta laž« — burka v enem denarju. 5. Deklamacije s petjem. 6. Prosta zarava in razne igre. Tu so posebno ugalale rajalne igre deklic s petjem in tekma v vrečah. Vmes so morali zopet nastopiti pevci in dodati še par štiri- in triglasnih pesmi. Otroci ni bilo spraviti z odra in poslušalcev ne od odra. Izmed paviljonov, v katerih so tako dobro gospodarile vrle loške gospice, je posebno ugalal »Šolski semenik«, kjer so se prodajali le lastni izdelki učencev (šopki, sporedi in risbe-razglednice) in »Gostilna za otroke«, ki je nudila vedno svežo starinco izpod skale zastoni in pokalice po lastni ceni. Poseben sijaj na je vtisnila veselici radeško-zidamnska godba na lok, ki je sodelovala pod vodstvom žel. uradnika gosp. Kruleja popolnoma brezplačno in še lastne stroške nosila sama. Da je poleg moralnega tudi gmetni uspeh zadovoljiv, kaže čisti dobiček: 4530 K, od katerega pa je seveda že odšteta vsota za pogostitev učencev s hrenovkami, žemljami, trdo kuhanimi izci in čajem Na splošno željo se je del sporeda (liera, petje, telovadba) meral ponoviti 31. pr. m., a čisti dobiček nad 2000 K se je tokrat prepustil po večini fondu za zgradbo gasilnega doma v Loku.

— Edeninštridesetletnica in štiridesetletnica. Abiturijenti mariborskega učiteljskega iz leta 1880 in 1881, Cagnus Jožef, Farkaš Ivan, Gajšek Franc, Gselman Anton, Kit Ivan, Lah Martin, Majcen Martin, Šalamun Šima, Šmid Matija, Štibler Ivan, Trobec Alojzij, Vabič Franc, Viher Šimen in Jug Vinko, Kavčič Mato, Levstik Mila, Megla Fran, Moric Emerik, Paulič Jernej, Porekar Anton, Smolnikar Ivan, Šalamun Martin, Zotter Ivan — praznujejo v soboto 10. in nedeljo 11. septembra 1921 — 41. ozir. 40-letnico svojega službovanja. Prvi sestanek je v soboto ob 19. (7) uri v Narodnem domu. Prosta zabava. V nedeljo spomin za umrle tovariše in učence. Slikanje — obhodi. Skupni obed. Slučajni koncert. Poslovitev. Reditelja: Šmid in Porekar.

— Maribor 1909. V smislu dogovora na desetletnici (1919) pozivam maturante mariborskega učiteljskega, da se snidemo

v soboto, dne 3. 9. pri Sv. Bolfenku. Vožnja do Središča, tov. Muzek počaka ob pol 12. uri z vozom, vožnja k Sv. Bolfenku, obed pri tov. Muzeku, zvečer odhod v Ljutomer, prenočevanje; dne 4. 9. razni izleti ali odhod v Ormož, vsakemu po volji. Naglasitve takoj tov. L. Muzeku, Sv. Bolfenk pri Središču. J. Baukart.

— Napad na učiteljico. V soboto 13. t. m. v mraku se je izvršil na učiteljico-voditeljico gđ. Fanči Novakovo napad in poboj s strani avstrijskih surovin, in sicer radi tega, ker je vrta učiteljica obelodanila članek v »Taboru« z dne 6. t. m. ter pokazala meino točko Sv. Duh v pravi luči, (gđ. Novak se nahaja v slabem zdravstvenem stanju — pljučno krvavenje, kar globoko obžalujemo. — Slovenci — občinarji s Sv. Duha.

— Na šestrazrednici v Kostanjevici potrebujemo z novim šolskim letom začasnno, pozneje stalno 1 moško moč, ki bi imela poleg drugih predmetov več zmožnosti v petju in telovadbi. Hrana in stanovanje zagotovljeno. Prijave je poslati čimprej šol. vodstvu, ali se osebno predstaviti okrajnemu šolskemu nadzorniku v Krškem.

— I. obrtna razstava v Mariboru. Ko so se vse stroke začele gibati in pripravljati, da svojo stroko privedejo do ugleda, da občinstvo spozna njih zmožnosti proizvajanja, se je tudi obrtništvo v Mariboru odločilo svojemu stanu priboriti ugled v javnosti in pokazati svojo zmožnost botom obrtne razstave. Za to razstavo se je prijavilo nad sto raznih obrtnikov in zato obeta ista obiskovalcem nuditi upogled na krasne obrtne izdelke. Zato že danes cenim občinstvo na našo razstavo opozarjamo in upamo na zelo številni obisk.

— Delegatom in drugim udeležencem pokrajinske skupščine v Rogaški Slatini. Da se zamore zadeva prenočišč dobro urediti, prosim nujno vse tovariše in tovarišice, ki se nameravajo udeležiti pokrajinske skupščine v Rogaški Slatini in želijo, da se jim preskrbi prenočišče, naj sigurno do 31. avgusta javijo šolskemu vodstvu v Rogaški Slatini, kateri dan pridejo, s katerim vlakom in kolikokrat nameravajo prenočiti na Slatini. Na osebnih želje se bode po možnosti oziralo.

Listnica uredništva.

Rokopise je pošiljati uredništvu in ne upravitelstvu. Te zadnje sprejema samo inserate in razpis služb.

V zadnjem času smo prejeli precej gradiva v objavo. Vse one, ki ne vidijo svojih prispevkov v današnji številki, prosimo, da nekoliko potrpe. Vse rabiljivo pride čimprej na vrsto.

Odgovorni urednik:

Franc Štrukelj.

Last in založba UJU — poverjeništva Ljubljana.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Oglas.

Vsem šolskim vodstvom!

Priporočila se naročiti čimprej za bodočo šolsko sezono črnilni ekstrakt EFESIN, ki daje najboljše in najcenejše šolsko črnilo. Ako bi katero šolsko vodstvo dvomilo o dobri kvaliteti tega črnila, se lahko obrne na šolsko vodstvo na Vrhniki za pojasnila. Cena je za 1 kg ekstrata, ki da od 40—70 l. črnila 350 K prosto poštine. Doza pol kg stane 200 K franko. Za male šole nudim 1 karton 24 vrečic vsaka za 1 četrt l. črnila za 72 K.

Za c. nj. naročila se priporoča

Rudolf Cotič, Vrhnika.

Zahvala.

Za vse dokaze iskrenega sočutja, ki so nam bili izraženi ob nenadomestljivi izgubi naše nadvse ljubljene soproge in najdražje mamice, gospe

Olge Schiller roj. Bernard

soproge nadučitelja

se tem potom najtopleje zahvaljujemo.

Posebno zahvalo smo pa dolžni gosp. nadučitelju M. Matkotu in njegovi velespoštovani rodbini za izredno izkazano naklonjenost in pomoč, ki nam je bila vsem v veliko tolažbo, gg. pevcem za prekrasno v srce segajoče petje, dalje vsem darovalcem vencev in krasnega cvetja, ki ga je pokojnica tako ljubila, ter konečno vsem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti k večnemu počitku.

Črnomelj, dne 12. avgusta 1921.

Globoko žalujejoči

Rudolf Schiller z otroci.